

ÖZET

Ahmet Hamdi Tanpınar Türk Edebiyatı'nda çok yönlü kimliğiyle karşımıza çıkar. Denemeci, eleştirmen, hikâyeci, şair ve romancı olarak tamamladığı edebiyat serüveninin ardında, sonraki kuşaklara nitelikli eserler bırakmakla beraber üzerinde tartışılacak fikirler inşa etmiştir. Gerek yaşadığı dönemde var olan toplumsal çalkantılar, gerekse edebiyatçının toplum içinde yüklendiği görevler açısından bakıldığında durmadan işleyen bir zihnin varlığı görülür. İşleyen bu zihin çok yönlü okumalara açık eserler oluşturmasına neden olmuştur.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ı dönemin aydın ve yazarlarından farklı kılan, edebi yaratımlarının toplamında medeniyet sorununu merkeze alarak bütün bir toplumun dini hayatından, medeniyet anlayışından, milli unsurlarından, çalkantılar karşısındaki duruşundan estetik bir kimlikle bahsetmesidir. Böyle bir aydın duruşunun ortaya çıkmasındaki temel neden Tanpınar'ın toplumun geleceğiyle ilgili endişeleridir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* Romanında Zaman, Kimlik ve Dönüşüm adlı bu çalışmamız iki ana başlığa ayrılıyor. İlk bölümde Tanpınar'ı diğer aydın ve yazarlardan farklı kılan estetik kimliği; yazarın estetik biçime ve edebiyata nasıl bir toplumsal-siyasal eleştiri gücü yüklediğini anlamak için modernizm anlayışını, Tanzimat'ın ilanı ile toplumda baş gösteren benlik yırtılmalarına yaklaşımını işledik. Bunun yanında Fransız filozof Henri Bergson'un zaman-süre felsefesini inceledikten sonra, medeniyet anlayışına yansımaları sorgulanmıştır. İkinci başlıkta karakter, dönüşüm kavramlarının edebiyat ve psikolojideki karşılıklarına değinip *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanındaki işleme biçimini ele aldık. Aynı bölümde eserdeki karakterlerin medeniyet değişimi, zaman, para ve çevresel faktörler karşısındaki duruşlarını sorguladık.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Medeniyet, Modernizm, Tanpınar, Bergson, Süre, Değişim

ABSTRACT

Ahmet Hamdi Tanpınar comes along with his versatile identity in Turkish Literature. Behind his completed adventure as an essay writer, critic, narrator, poet and novelist; he not only leaves some well-qualified works for the next generations but also remains lots of ideas which are going to lead to many debates. Regarding both the social agitations of his life-time period and the missions that a man of letters undertakes, the existence of a mind that always works is seen. This mind leads to the constitution of the works which lets versatile reading.

The thing that makes Ahmet Hamdi Tanpınar from his contemporary intellectuals and authors is that he mentioned a society's religious life, civilization perception, national components and their positioning against the turmoil by centring the problem of civilization in his entire creations. The main reason behind this intellectual stance is his concerns about the future of the society.

This thesis "Time, Identity and Transformations in Ahmet Hamdi tanpınar's *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* Novel" is separated into two main parts. In the first part, the aesthete identity that makes Tanpınar different from other intellectuals and authors, his modernism conception to understand how he has given a socio-political critic power to aesthetic shape and literature and his approach to the identity conflicts in the society after the announcement of the reforms in Gülhane in 1839 was discussed. Besides, after considering the French philosopher Henry Bergson's time-duration "duree" philosophy, its reflection to the civilization understanding was questioned. Under the second heading, after mentioning the literal and psychological concepts of transformations, their way of being discussed in *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* novel is given. In the same part, the stance of the characters in the novel against the cultural change, time, money and environmental factors are questioned.

KEY WORDS: Civilization, Modernism, Tanpınar, Bergson, Duration, Change